Çevreyi Koruma, Temizlik Ve Önemi
Gönderen Kadir Hatipoglu - Haziran 01 2022 03:00:00

Çevre Kavramı "Çevre"; canlıların içinde yaşadığı ortamdır. Bu ortamı, hava, su, toprak, bitki, hayvan, sıcaklık, soğukluk gibi canlı ve cansız varlılar oluşturur. Bundan dolayı çevreyi; “canlıların yaşayıp gelişmesini sağlayan ve onları sürekli olarak etkileri altında bulunduran fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörlerin bütünlüğüdür” şeklinde tanımlamak mümkündür[2]. Başka bir ifade ile çevre; insanla birlikte tüm canlı varlıkları, cansız varlıkları, canlı varlıkların eylemlerini etkileyen ya da etkileyebilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik, toplumsal nitelikteki tüm etkenleri kapsamaktadır[3]. Kainatın Bir düzen İçinde Yaratılması ve Ekolojik Denge Yüce Allah, insanın da içinde bulunduğu tabiatı canlı ve cansız varlıklarıyla birlikte bir düzen ve denge içinde yaratmıştır. Bu düzen, yer yüzündeki canlıların yaşantılarını sürdürebilmesi için en ideali olup, herhangi bir eksikliği ve aksaklığı söz konusu değildir. Kainatta var olan bu düzen ve denge “ekolojik denge” olarak da ifade edilmektedir. Bu durum bazı ayetlerde şu şekilde ifade edilmiştir: اِنَّا كُلَّ شَىْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ   " Şüphesiz biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır" (Kamer, 54/49),   وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْميزَانَ اَلَّا تَطْغَوْا فِى الْميزَانِ “O (Allah) göğü yükseltti ve dengeyi koydu. Sakın dengeyi bozmayın” (Rahman,55/7,8),   "ٍفَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرى مِنْ فُطُورٍ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا

وَهُوَ حَسير
ٌ “İşte çevir gözünü,bir çatlak görebilir misin?
Sonra gözünü bir daha bir daha çevir, bak. Nihayet gözün bir
kusur bulamayıp yorgun ve çaresiz geri döner.” (Mülk, 67/3-4).
وَالْاَرْضَ
مَدَدْنَاهَ&#15
75;
وَاَلْقَيْن&#16
14;ا فيهَا
رَوَاسِىَ
وَاَنْبَتْن&#16
14;ا فيهَا مِنْ
كُلِّ شَىْءٍ
مَوْزُونٍ "Yeri yaydık, oraya
sâbit dağları yerleştirdik, orada her şeyi bir ölçüye göre bitirdik."
(Hicr, 15/19), وَاِنْ
مِنْ شَىْءٍ
اِلَّا
عِنْدَنَا
خَزَائِنُهُ
وَمَا
نُنَزِّلُهُ
اِلَّا
بِقَدَرٍ
مَعْلُومٍ   "Hazinesi
bizim katımızda olmayan hiçbir şey yoktur. Biz onu ancak belli bir ölçüye
göre indiririz" (Hicr, 15/21)   Çağımızın en önemli problemlerinden birisi
de, ekolojik dengenin bozulması ve bununla bağlantılı olarak çevre kirliliği
sorunudur. Yüce Allah, insandan, tabî çevrenin ve ekolojik dengenin
korumasını, onların doğal düzenini bozmamasını istemektedir. Aksi takdirde, bizzat insanın
kendisinin bundan zarar göreceğini şöyle ifade etmektedir:
ظَهَرَ
الْفَسَادُ
فِى الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ
بِمَا
كَسَبَتْ
اَيْدِى
النَّاسِ
لِيُذيقَهُم&#16
18; بَعْضَ
الَّذى
عَمِلُوا
لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ
“İnsanların kendi işledikleri kötülükler sebebiyle karada ve denizde
bozulma ortaya çıkmıştır. Yanlıştan dönmeleri için Allah yaptıklarının bazı
kötü sonuçlarını (dünyada) onlara tattıracaktır” (Rum, 30/41). Bu

ayet-i kerime, genel anlamda eko sisteminde bozulma ve kirlenme meydana geleceğini ve bunun sebebinin de insan olduğunu ortaya koymaktadır. Günümüzde, dünyada somut hale gelen erozyon gerçeği, hava, su ve denizlerin kirlenmesi, bunların sonucu olarak da asit yağmurlarının yağması, iklim değişikliği gibi küresel çevre kirliliği ve sorunlarına sözünü ettiğimiz ayette işaret edildiğini, insanların asırlar önce böyle bir tehlikeyle karşı karşıya geleceklerinin ip uçlarının verildiğini görmekteyiz. Kainatı bir düzen içinde yaratan Yüce Allah; bunu insanoğlunun istifadesine sunmuş ve insanı diğer varlıkların idarecisi ve yöneticisi olarak nitelemiştir. Onların idarecisi olmak, kuşkusuz, onlarda bulunmayan özelliklerin insanda bulunması zorunluluğunu doğurur. Cenab-ı Allah, insana diğer canlılardan ayrı olarak düşünme melekesini de vermiştir. İnsan bu sayede, diğer canlı ve cansız varlıkları idare eder ve onlardan yararlanır. Ancak, bu yararlanma, yaratana karşı şükretmeyi, sorumluluk duygusu içinde hareket etmeyi de beraberinde getirmektedir. Nimetlere şükür konusunda insanın çok gevşek davrandığı şu şekilde dile getirilmektedir: وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلئِكَةِ اسْجُدُوا لادم فَسَجَدُوا الا اِبْليسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدينَ “Doğrusu biz sizi yeryüzüne yerleştirdik ve orada size geçim kaynakları sağladık. Ne de az şükrediyorsunuz” (Â’raf, 7/11). Bu ayetlerde; yaşayabilmek için çevreyi temiz tutup korumak ve bu nimetlere şükretmek gerektiği vurgulamaktadır. Öyleyse, çevre sorunlarına duyarlı davranmak, bireysel ve toplumsal bir yükümlülüktür. Dinimizin Çevre İle İlgili Öğretileri Dinimize göre; insanın yararına sunulan her şey Allah’ın bize verdiği bir nimet ve emanetidir. Onları, verenin isteği doğrultusunda kullanmamız gerekmektedir. Aksi takdirde emanete hıyanet etmiş olur ve bundan hesaba çekiliriz. Kendimize; “çevreye karşı nasıl bir tutum içerisinde olmamız gerekir?” diye bir soru yöneltirsek, iki şeyin öne çıktığını görürüz. Bunlardan birisi temizlik, diğeri de nimetleri ihtiyacımız ölçüsünde kullanmaktır. Gerek Kur’an’ı Kerim’de gerekse Hz. Peygamber’in sünnetinde her iki durum ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu öğretileri gerektiği şekilde yerine getirdiğimiz takdirde Allah’ın bize emaneti olan çevreye karşı tutumuzda yanlışlık yapmamış oluruz. Şimdi bunları kısaca ele alalım: Çevre temizliği Yüce Allah, çevreyi insanın hizmetine vermiştir. Öyle ise insan, kendisine hizmet eden caddelerin, sokakların, parkların, ormanların, akarsuların, göllerin, denizlerin, kısacası doğal çevrenin temiz tutulması ve korunmasıyla ilgilenmelidir. Çünkü, insan olmadan çevre ve diğer canlılar rahatlıkla varlıklarını sürdürebilirler. Fakat, çevre olmadan insanın varlığını

sürdürmesi mümkün olmayabilir. Temizlik, Kur’an-ı Kerim’de, taharet ve temizlenmek kökünden bir çok defa zikredilmiştir.[4] Kur’an-ı Kerim’in ikinci inen süresinde yer alan, وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ “Elbiseni temizle” (Müddessir, 74/4) ifadesi dinimizin temizliğe verdiği önemi göstermektedir.

            Kur’an’da iç ve dış temizliği yönünden arınanların Allah tarafından sevildiği ve böyle bir temizliğe devam edilmesi gerektiği,   إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ “Şüphesiz Allah tövbe edenleri sever, temizlenenleri de sever" (Bakara, 2/222) anlamındaki âyetle, ayrıca Allah’ın bizleri temizliğe kavuşturmak için gökten yağmur indirdiği,   وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً   "Allah size gökten su indiriyor" (Enfal, 8/11) anlamındaki ayet ile bildirilmektedir.

             Hz. Peygamber de çevreyle ve onun korunmasıyla ilgilenmiştir. O’nun, insanın yakın ve uzak çevresini temiz ve sağlıklı tutması, korumasıyla ilgili fiilen yaptığı ve sözle ifade ettiği pek çok şey vardır. Bunlardan birkaçını burada zikredelim. Peygamberimiz (a.s.), ﺍﻟﻂﻬﻮﺭ شَطْرُ اﻻيمان “Temizlik, îmanın yarısıdır ”[5] anlamındaki hadisinde beden, elbise, mekan ve gıda temizliğini kastetmiş, temizliğe önem vermeyen kişilerin adeta imanının yarım olacağını vurgulamıştır. عُرِضَتْ عَلَىَّ أَعْمَالُ أُمَّتِى حَسَنُهَا وَسَيِّئُهَا فَوَجَدْتُ فِى مَحَاسِنِ أَعْمَالِهَا الأَذَى يُمَاطُ عَنِ الطَّرِيقِ وَوَجَدْتُ فِى مَسَاوِى

أَعْمَالِهَ&#15
75;
النُّخَاعَة&#16
14; تَكُونُ فِى
الْمَسْجِدِ
لاَ تُدْفَنُ.
“Ümmetimin iyi ve kötü bütün amelleri bana arz edilip gösterildi. İyi amelleri arasında, yoldan atılmış olan “eza”yı gördüm. Kötü amelleri arasında ise yere gömülmemiş tükürük de vardı” [6]. Bu hadiste Hz. Peygamber, çevre temizliği ya da çevrenin kirletilmesi konusunda en ufak bir ayrıntının bile iyilik ya da kötülük olarak hesap gününde karşımıza çıkacağına vurgu yapmaktadır. Çoğu zaman, bir çikolatanın ambalajını, sigaranın izmaritini, çekirdek kabuğunu ya da kendimize göre önemsiz saydığımız bir şeyi yollara atıveririz. Bundan hesaba çekileceğimiz aklımıza bile gelmez. Ancak, bu davranış, bizce ufak bir hareket olsa da, onun içinde, dar anlamda kul hakkına, geniş anlamda da kamu hakkına varan bir sorumsuzluk ve duyarsızlık örneği yatmaktadır. Öte yandan sokakta ufak bir çöp atığı gördüğü zaman üzülen, gücü nispetinde onları temizlemeye çalışan insanlar da vardır. Her iki insan tipini göz önüne aldığımız zaman, olgun bir insanla sorumsuz davranan bir insan arasındaki farkı anlamış oluruz. Peygamber Efendimizden gelen bir rivayet şöyledir:
اتَّقُوا
اللَّعَّانَ&#16
10;ْنِ قَالُوا
وَمَا
اللَّعَّانَ&#15
75;نِ يَا
رَسُولَ
اللَّهِ
قَالَ «
الَّذِى
يَتَخَلَّى
فِى طَرِيقِ
النَّاسِ
أَوْ فِى
ظِلِّهِمْ “Lânet edilen iki şeyden sakının!" buyurdular. Ashab, “Lanet edilen iki şey nedir?” diye sordular. Hz. Peygamber de, “İnsanların yolu ve gölgelendikleri yeri hela olarak kullanmaktır” [7] buyurdu. Günümüzde, insanların dinlenme ve piknik yeri olarak kullandıkları yeşil alan, ormanlık, ağaçlık veya park yerlerine, yiyecek ve piknik atıklarını bıraktıklarını ve bazı yerleri de tuvalet gibi kullanarak kirlettiklerini görünce; Hz. Peygamber’in asırlar önce yaptığı bu uyarının ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz.   Dinimize göre; insanların çevreyi temiz tutmaları Peygamber Efendimizin ifadesiyle sadaka vermeye denk tutulmuştur. Nitekim Hz. Peygamber bir hadisinde,
وَتُمِيطُ
اَﻷذَى عَنِ

الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ".   “(İnsanlara) eziyet verici bir şeyi yoldan kaldırman sadakadır.”[8]   buyurmuştur.   Bu hadiste yapılması istenen “eziyet veren şeylerin giderilmesi” ifadesinin kapsamı gayet geniştir. Yoldaki bir dikenden, evdeki bacadan çıkan kirlere; hayvan gübrelerinden atılan her türlü çöpe; arabanın eksozundan gürültüsüne; bağırarak konuşmadan kavgaya; kötü görünümlü olmadan edebe aykırı giyime kadar, maddi ve manevi hoşa gitmeyen rahatsız eden her şeyi kapsamaktadır.   Kültürümüzdeki “Arslan yattığı yerden belli olur” şeklindeki atasözümüz, çevre temizliğine verilen önemi göstermektedir. Bu atasözünü geniş anlamda ele alırsak, bütün yer yüzü ve çevre insanlar için bir yataktır. İnsan toplumsal bir varlık olduğuna göre, kendi yatağını koruduğu gibi, toplumun yatağını, yani çevreyi de kirletmemesi ve koruması gerekir.   Çevrenin temiz tutulmasının amacı, yer yüzündeki canlıların hayatlarını sağlıklı bir şekilde sürdürmelerini sağlamaktır. Zira bir insanın ya da canlının kendisine yüklenen görevleri sağlıksız bir ortamda yerine getirmeleri mümkün değildir. Sağlığın önemini   Kanuni Sultan Süleyman şu şekilde dile getirmiştir: Halk içinde mu’teber bir nesne yok devlet gibi,   Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi
  Vaazın Devami İçin TIKLA

[1] Bu bölüm Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı Burhan ERKUŞ tarafından □□hazırlanmıştır.   [2] Necmettin Çepel, Doğa Çevre Ekoloji ve İnsanlığın Ekoloji Sorunları, □□s.38. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1992.   [3]   □□Ruşen Keleş, Can Hamamcı, Çevrebilim, s.28.İmge Kitabevi □□Yayınları, Ankara 2002.   [4] bk. Bakara, 2/125, 222, 232; Al-i İmran, 3/15, 42, 55; Tevbe, 9/103, □□108; Maide, 5/6,41; Enfal, 8/11; Ahzab, 33/33,53; Hac, 22/26; Müddessir, □□74/4; A’raf, 7/82.   [5] Müslim, Tahare, 1, I, 203.   [6] Müslim, Mesâcid, 57, I, 390.   [7] Müslim, Tahare, 68, I, 226.   [8] Müslim, Zekat, 56, I, 699.

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler